

vare lätt falla i alltför mycket pragmatiserande. Vi hoppas den värde Utg. icke illa upptager denna varning, icke heller våra föregående anmärkningar, hvilka både sakens vikt och vår stora aktning för hans allvarliga sträfvanden dikterat.

125 FINSK LITTERATUR

Litteraturblad till Saima 1. VIII 1844

HYÖDYLLISIÄ AJAAN KULUJA YHTEISELLE KANSALLE, JOITA PAINOON ON TOIMITTANUT P. M. F. LUNDBERG; ENSIMMÄINEN WIIHKO, WAASASA 1844. PR. 10 K. S.

10

Under denna titel har den väntade Finska Tidskriften, såsom vi redan förut berättat, trädt i dagen, och då genom Utgifvarens benägna försorg ett exemplar deraf kommit oss tillhanda, skynda vi att här anmäla densamma.

Vid den fattigdom på läsning för folket utom den asketiska, som i landet finnes, måste hvarje försök att fylla denna brist vara dubbelt välkommet. Såsom ett bland tidens goda tecken skulle vi gerna anse det, att nu ifrågavarande skrift för Finska almogen utgått ifrån Vasa, den största stad i landet, som representerar Svenska kolonisationerna. Det är likasom förebudet till ett erkännande äfven från denna sida, att »*yhteinen kansa*» är det Finska folket. Meningen här kan naturligtvis icke vara den, att man borde glömma den i Finland koloniserade Svenska almogens behof för den talrikare Finska. Vi anse tvärtom, att Utgifvaren af närvarande Tidskrift både till gagn för den Svenska almogen och till fördel för företaget borde föranstalta äfven en Svensk upplaga af densamma. Bland den Svenska almogen finnas jemförelsevis flera läsning älskande personer än bland den Finska. Men genom bokhandelns skick i landet är densamma afstängd från Svenska litteraturens alster. Fastän således äfven eftertryck af dessa skulle komma i fråga, så vore detta i förevarande fall lika oskadligt som billigt. Samlingar ur skilda skrifter utgifvas opåttalt i Sverige såsom annorstädes. I fråga om folkskrifter bör det dessutom anses obilligt att lemna allt i beroende af utländska förläggares industri, och uti ifrågavarande fall att låta landet allt framgent plikta derföre, att ett utländskt språk blifvit detsamma påtvingadt såsom litteraturens och bildningens. Genom hvarje medel att bland den Svenska befolkningen i Finland sprida upplysning arbetar dessutom en förläggare i Finland att för denna befolkning ersätta, hvad den genom kolonisationen till en fremmande kust förlorat, och Svenska förläggares enskilda intresse bör icke anses viktigt nog att uppväga gagnet af ett sådant sträfvande.

20

30

40

En annan administrativ sida i hänseende till utgifvarens företag vilja vi ännu anmärka, emedan vi så uppriktigt önska dettas framgång. Hvarföre har nemligen Utg. icke för skriften valt det sedvanliga sättet att sprida Tidskrifter? Är honom bokhandelns skick i Finland så obekant, att han icke inser, det densamma *aldrig* kan spridas i bokhandelsväg? Huru många af i Finland tryckta skrifter anträffas väl hos våra bokhandlare? Det är ju känt, att vissa Finska förläggare icke ens aflemna sina förlager annorlunda än mot prompt kontant betalning. Dessutom huru få äro icke bokhandlarna i förhållande till landets stora vidd och befolkningen? Huru mången bland almogen besöker väl också en bokhandel? När och hvar uppmanas almogen dertill? Huru ofta annonseras en Finsk bokhandelsartikel ens i våra

50

Svenska Tidningar? Allt utsigt finnes nu, att Utg-s Tidskrift blir begrafven och bortglömd. Vi anse det därför för bristande beräkning att icke å densamma hafva öppnat vanlig Tidningsprenumeration. Postportot skulle så föga öka priset, att derigenom afsättningen ingalunda skulle försvåras. Deremot hade sålunda presterskapet och öfriga ståndspersoner i landet fördelen att på närmaste Postkontor requirera de exemplar, till hvilkas mottagande deras uppmaningar kunna förmå almogen, äfvensom att utan vidare omsorg och kostnad få desamma sig tillsända. Jemförelsevis få af dem besöka på hela året en stad, der bokhandel finnes, och lägenhet att särskildt köpa hvarje utkommande häfte sakna de, äfven med bästa vilja att underkasta sig besväret af en sådan förnyad transaktion. Hvar och en har deremot jenn kommunikation med ett postkontor, och en enda requisition på året blir det lätt att på denna väg fullgöra. Utg. har redan deruti ett bevis för det anfördas sanning, att skriften ännu är i landet fullkomligen okänd, ehuru den sedan ett fjerdedels år lemnat pressen. Vi uppmana därför Utg., att med första föranstalta prenumeration genom Kejs. Postdirektionen, och erbjuda oss att hvarje månad under årets lopp om densamma i detta blad anmäla, försäkrade att öfriga Tidningar i landet på Utg-s uppmaning villigt skola visa honom och saken samma tjenst.

Att en Finsk Tidning i landet finnes, bör icke afskräcka, utan dennes framgång, som redan lærer räkna omkring 1000 prenumeranter, tvärtom uppmuntra. Det är en gammal erfarenhet, att mångfalden af litteratur långt ifrån att förhindra hvarje särskild skrifs afsättning, tvärtom förstora denna. Erfarenheten har också i vårt land visat, att t. ex. hvarje Tidnings debit blir desto större, ju flera nya Tidningar i landet uppstå.

Äfvenså är innehållet i första häftet af *Ajaan Kuluja* för desamma ganska rekommenderande. Första stycket, »Jakobin waellus» eller »Neuvoja nourelle kansalle lähteisänsä pois isänsä majoista, erittäin palkollisille», är väl något för mycket hållen i en floskulös predikoton, för att innehålla något större förråd af undervisning. Men uppmaningarnes värme kan kanske här ersätta bristen på praktiskt innehåll. Det är dessutom ganska kort. Det andra, med den bekanta, i landets tidningar ofta sedda signaturen S-n, hör till denna skriftställares mest lyckade produkter. Titeln är »Muutamia sanoja vanhimmille, jotka itse aikovat opettaa lapsiansa lukemaan.» Den dialogiska formen, i vår tanke synnerligen egnad för almogen, gör läsningen lätt. Framställningen vittnar om en författare, som sjelf sysselsatt sig med almogens ledning och är van att icke förbigå något af, hvad till frågans upplysande hörer. Ty det är i framställningar af denna art nödvändigt att ihågkomma, att man aldrig kan vara nog begriplig. Den som tillika förmår undvika en tröttande bredd, kan härvid sägas hafva varit lycklig. Och vi anse, att Förf. deruti lyckats. Sedan följa tvenne artiklar, om ölbryggd och den kloka färgubben, båda som vi tro öfversättningar ur den Svenska »Läsning för Folket,» och den sednare afhandlingen af erkänt värde i sitt slag.

Alla dessa afhandlingar äro till Finskan öfversatte af H-r Gustaf Lönnmark, Kollega vid Högre Elementarskolan i Vasa. Af honom finnes här äfven en originalartikel, »Ihmis (?) sukukunnan historia, lyhykäisesti kokoonpantu,» som i detta häfte framställer Mosis berättelse om världens skapelse och om syndafloden, samt Israëliternas historia. Denna måste vi anse till dess plan vara mindre lyckad, emedan den genom hopade data närmar sig till en kronologisk tabell. Och då

den i en fart framställer Israëliternas öden ända till detta folks undergång, så nödgas författaren omnämna alla de folkslag och deras regenter, som på Judiska staternas öden haft något inflytande, utan att läsaren om dessa folk och regenter kan hafva den minsta kunskap. Vill man skriva historie för allmogen, så bör man isynnerhet vara mon om att lemna en lätt fattlig öfversigt af händelserna, utan något bemödande om fullständighet. Kanske skulle också den rätta ordningen vara att begynna från det folks egen historia, för hvilket man skrifer, samt att steg för steg lemna en synkronistisk öfversigt af öfriga folkslags och länders öden, desto kortare i ju mindre beröring dessa stått till det ifrågavarande folket. Först derefter borde fortgång ske till de tider, som föregått dettas egen historia, och på denna grund kunde sedan utförligare skildringar uppdragas af de folk, hvilka på menskliga kulturens utveckling haft det mesta inflytande. Men allt detta anse vi likväl vara bortkastad möda, så länge läsaren icke eger någon geografisk karta, och berättelsen icke kan fortgå i bredd med ett kort geografi för hvarje land, som omtalas. För detta ändamål torde tre kartor, nemligen en öfver Finland, en öfver Europa och en globkarta, vara tillräckliga; och det är oss bekant, att dessa framdeles torde medfölja *Maamiehen Ystävä*. Först då, när läsarens öga och fantasi har ett fäste vid kartans konturer, kan äfven hans förstånd märka ordna de händelser, den historiska berättelsen öfverlemnar åt hans minne, hvarigenom denna för honom blir ett själsstärkande studium i stället för en blott trasslig minnessak.

Bland de små notiser, som sluta häftet, äro ett par temligen oförståndliga, och åtminstone en fullkomligt obehörig. Att öfversätta Barometer med »painon-mitta» är t. ex. en verklig tafatthet. Hvilket gagn Finska bonden må hafva af den lärdom, att en slipsten kan härdas i het »stenkolsolja», torde Utg. hafva svårt att upplysa.

Språket är begripligt och temmeligen rent, ehuru vi icke tro, att ortografien öfverallt skall finna nåd inför lingvisternas ögon. Former, sådane som »ajaan», »pojaaksi», »nouri» »nourelle» i st. f. ajan, pojaksi, nuori, nuorelle, äro äfven alltför inskränkta provincialismer. Olyckligtvis hafva, troligen af ovana vid korrektur läsning, en mängd tryckfel insmugit sig, dock få förvillande. Och då dessa i följande häften väl skola undvikas, samt språket, såsom sagdt, är rent och begripligt, så vore hvarje klander i dessa hänseenden otidigt.

Hvad vi anfört torde vittna, att hvarje för almogens upplysning nitälskande man med tillfredsställelsen att hafva gagnat kan uppmana densamma att tillegna sig dessa *Aajaan Kuluja*. Det utomordentligt billiga priset af 10 kopek S:r för hvarje häfte om fyra ark, häftadt och försedt med ett kulört omslag, ger äfven godt hopp om framgång för uppmaningen. Utg. lofvar 4-6 dylika häften om året, och det vore högligen att beklaga, om allmänhetens välvilja icke skulle uppmuntra hans gagneliga företag, hvars omkostnader endast med god afsättning ens kunna betäckas.

126 INTELLIGENSBLADET

Litteraturblad till Saima 1. och 8. VIII 1844

från Upsala har en artikel »Om lexläsning och Föreläsningar», hvilken lika gerna kan anses vara skriven för vårt lands Universitet, som för det i Upsala, och vi anse därför icke onyttigt att här meddela några